



Vår visjon for Europa

Taler

Anne Enger Lahnstein

Dato

1 mai 1991

Sted

Kragerø

1 Godtfolk! Gratulerer med dagen!

90-åra vil bli preget av tøff politisk kamp - kamp om verdier. Kamp for solidaritet og medansvar og kamp mot egoisme, resignasjon og likegyldighet.

5

Mange vil nå kritisere - dere, fordi jeg ble invitert hit - og meg, fordi jeg kom. Kanskje liker de slett ikke det de ser, nemlig at EF-kampen igjen skaper nye allianser. Nå som i 1972. De liker det ikke, fordi allianser på tvers av partier og grupper gir styrke!

10

Det er min overbevisning at kamp for full sysselsetting, kamp for utjevning i levekår mellom ulike grupper og distrikter, kamp for kvinners likeverd og like rettigheter, kamp for internasjonal solidaritet og kamp mot norsk medlemskap i EF-unionen - denne kampen kan bare vinnes ved å bygge nye allianser.

15

Allianser på tvers av partigrenser, på tvers av yrkesgrupper, på tvers av de tradisjonelle skiller. Den såkalte «todelingen» i norsk politikk gir ingen mening! Vi ser daglig at regjeringen har lojal støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet i Stortinget i sin tilpasning til EFs indre marked. Derfor må vi se stort på det, vi må skape nye allianser.

20

For: EF dreier seg ikke om «Norge skal være med i Europa», som noen sier det. Norge er en del av Europa, og ikke bare det, vi har en svært åpen økonomi og et nært samkvem og avhengighetsforhold til andre nasjoner.

25

EF dreier seg heller ikke om å sikre miljø og bærekraftig utvikling, som noen forsøker å skape inntrykk av. Miljø- og forurensningsproblemene krever selvsagt forpliktende internasjonalt samarbeid. Men EF er jo ikke svaret på det! EFs vekstfilosofi skaper miljøproblemer. Ja, EF har jo selv dokumentert at gjennomføringen av det indre marked er en trussel mot livsmiljøet blant annet

på grunn av økt transport, økt energibruk og større søppelberg!

EF dreier seg ikke om å sikre full sysselsetting. Som kjent har EF en ledighet i snitt på rundt 9 prosent. I Spania og Italia er ungdomsledigheten på over 30 prosent. Her hjemme har vi en ledighet på vel 5 prosent, og vi ser på det som helt uakseptabelt.

EF dreier seg heller ikke om å sikre velferdsstaten slik vi definerer den. Tvert imot! Danmarks statsminister Poul Schlüter har sagt at offentlig sektor vil bli dramatisk forminsket. Det vakte oppsikt da han i et foredrag i London for et par år siden sa at velferdsstaten innenfor EF om få år vil ha utspilt sin rolle.

EF-spørsmålet dreier seg om hva slags samfunn vi vil ha! Hvilke verdier vil vi bygge på? Samhold! Fellesskap! Solidaritet! Rettferdig fordeling! Slike verdier sikres ikke ved de frie markedskrefter.

EF har basert sitt samfunnssyn på de fire friheter. Fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. For oss som arbeider for at «folk skal ha arbeid der de bor», blir «den fjerde frihet» ensbetydende med å flytte. Hva slags frihet er det? Dette illustrerer EFs dynamikk: Når kapital, varer, tjenester og altså arbeidskraft «flyter fritt», får vi en ny arbeidsdeling med strukturrasjonaliseringer, fusjoner, oppkjøp, nedlegging og utflagging av bedrifter, beinhard konkurranse, stadig større enheter og sentralisering for å gi nærhet til de store markedene.

«Fri flyt» gir nok større avkastning av kapitalen - de store blir større, de rike blir rikere, men er det godt for folk flest? For barna? For kvinnene? For de eldre? Enn si for miljøet? Nei! Markedskreftenes frie spill tjener ikke hverdagsmennesker, gjør ikke det lokale liv rikere og mer meningsfylt!

Noen kaller Norge ei «steinrøys» og ser langt mot det forjettede EF og Brussel. Vel, vel. Nå er geografien gitt. Norge ligger der det ligger - vakkert, værhardt og rikt. Rikt på naturressurser! Og rikt, fordi vi i fellesskap har valgt å utvikle et velferdssamfunn tuftet på likeverd og like retter. Vi har valgt å holde landet i hevd, dyrke jorda, ta vare på bygdene og bosettingsmønsteret og skape trivelige bysamfunn. Stabil bosetting er viktige forutsetninger for rotfeste, tilhørighet, forankring. Det gir landet et ansikt. Vi vil bruke hele Norge. En økende sentralisering innebærer at sosiale nettverk ødelegges. Familier splittes. Nærmiljø

70 utarmes. Kulturer forvitrer. Det er to sider av samme sak, dette: Motstykket til utarmede bygder er pressproblemer og sosial nød i byene.

Det har vært og er naturrikdommene som er grunnlaget for velferdssamfunnet vårt. Naturressurser knyttet til jord, skog, fisk, vannkraft, mineraler, olje og gass.
75 Alt dette skulle forvaltes til beste for hele samfunnet. Rikdommene skulle komme hele folket til gode. Vi kjenner også den gamle tradisjon fra bondekulturen om å forvalte gården slik at neste generasjon kan overta i samme eller helst i bedre stand. Forvalteransvaret og omtanken for kommende generasjoner - det bør gjennomsyre hele vårt samfunn, prege våre holdninger til
80 ressursene vi skal forvalte.

Ved begynnelsen av dette århundret så framsynte politikere faren ved utenlandske oppkjøp av vår fossekraft og våre mineraler. De laget lover, konsesjonslovene, nettopp for å begrense og kontrollere utenlandsk
85 kapitalmakt. De var forutseende, den gangen! De sikret vitale nasjonale interesser. Det var viktig. I dag ser vi eksempler på land som var rike fra naturens side, men der store multinasjonale selskaper har sikret seg kontroll, fjernstyrt næringsliv og tatt verdiene ut av landet.

90 Det var et ønske om å kontrollere og begrense utenlandsk kapital som var den historiske begrunnelsen for konsesjonslovgivningen. Vi har nå et lovverk som betyr at vi kan si «ja» til utenlandsk kapital - og det gjør vi for det meste. En utenlandsk eierandel på 28 prosent av de børsnoterte norske aksjene sier litt om det. Tilsvarende tall for Sverige er 7 prosent. Men lovene gir oss også rett til å si
95 «nei» til utenlandske eiere. Før kalte vi dette å «ivareta norske interesser». Selvsagt, det er jo det dette er. Nå kalles det «diskriminering». Og det er stygt! EF godtar ikke det!

Nei, EF krever at vi slutter oss til deres prinsipp om forbud mot å gi nasjonale
100 interesser fortrinn. To prinsipper står mot hverandre. I Senterpartiet ville vi ikke bøye oss for EFs krav. Vi ville ikke gi opp konsesjonslovgivningen! Vi ville sikre norske eierinteresser! Derfor ble det regjeringsskifte i fjor høst.

Nå har den nye regjeringen signalisert sitt alternativ: «Meldeplikt og
105 godkjenning» for alle. Jeg er ikke beroliget! Tvert imot. Meldeplikt og godkjenning gir ikke råderett over egne ressurser, sikrer ikke norsk eierskap.

Hvem er det så som har gjort dette landet vårt til et godt land å bo i for de fleste?
110 Det er vanlige folks arbeidsinnsats! Kanskje kjente mange av disse sliterne seg litt
mindreverdige da pengene fløt fritt fra bankene og jappene hadde sin
storhetstid. Med fine biler og en materiell standard hinsides det de selv hadde
drømt om. Men det holdt ikke! Det kunne ikke holde. Bobla sprakk. En sunn
vekst må ha basis i produksjon, og en skaper ikke verdier ved å flytte penger. Nå
115 må vi gjenreise respekten for vanlige folks arbeid!

Så sier enkelte at vi må med i EF for å styre! Men EF er jo opprettet nettopp for
å gi markedskreftene muligheter for å styre seg selv. Kapital, varer, tjenester og
arbeidskraft skal flyte fritt. Det er dette Romatraktaten handler om. Jeg er
120 overbevist om at hvis vi taper kampen for velferdsstaten og full sysselsetting her
hjemme, så kan vi ikke vinne det igjen ved bruk av Romatraktaten i Brussel!

Blant kvinner er det flertall mot norsk medlemskap i EF. Det er bra, og jeg
forstår det godt. For dette ser kvinnene: Markedsstyring og kreftenes frie spill
125 ivaretar ikke viktige interesser for kvinner. Budskapet om at enhver er sin egen
lykkes smed, står ikke så sterkt hos oss kvinner. Kvinner er mer opptatt av å
forsvare velferdsordninger, opprettholde det sosiale nettverket i familie og
nærmiljø. Der jappete menn med spisse albuer og passe samvittighet gir seg
markedskreftene i vold, søker kvinner i større grad trygghet.

130 Nå i ellefte time før det indre marked realiseres, snakkes det om den sosiale
dimensjon, om faglige rettigheter, ja, endog om kvinners stilling i EF. Men så
langt er det mest snakk! Og i den grad det er snakk om rettigheter, er de knyttet
til deltakelse i arbeidslivet. Snakket kan imidlertid ikke dempe den stigende uro
135 blant folk. For mange liker ikke det de ser, nemlig at på nær sagt alle livets
områder åpnes det for en råbarket markedstenkning. Nå skal det konkurreres i
enhver sammenheng. Mange vinner, selvsagt, men stadig flere taper! EF regner
selv med at de har 50 millioner fattige.

140 Evne og vilje til omstilling - til å bryte opp fra det lokale miljøet, til å flytte - det
er egenskaper markedssamfunnet i økende grad forlanger. Økt konkurranse
presser priser og lønninger ned. Det blir forbrukervennlige priser, vil noen si.
Andre ser at stadig økt konkurranse fører til et kaldere og hardere samfunn.
Mange klarer rett og slett ikke presset og faller igjennom. Og når forskjellene
145 øker i et samfunn, så synes jeg at vi alle blir fattigere.

Kvinner kjenner instinktivt at kampen for likestilling på disse premissene vil bli en ujevn kamp. De stiller dårligere i konkurransen; som mødre og med
150 hovedansvar for omsorg og nærmiljø er de mindre mobile. Kan ikke, vil ikke! Mange er deltidsansatte med dårlige rettigheter. Mange har fremdeles status avhengig av mannens situasjon. Likestilling, slik vi kjenner den fra vårt land, med stor deltakelse blant annet i politiske organer, er ganske uvanlig i EF-systemet. For å si det forsiktig!

155

Er så alt bare bra i Norge og alt umulig i EF? Nei, selvsagt er bildet nyansert. Selv om Norge er et godt land å bo i for de fleste, står vi overfor store utfordringer og omstillinger - uansett! Men det er kvaliteter ved det norske samfunn som det er verd å kjempe for! Kvaliteter som ikke er en selvfølge og som er truet, hvis
160 markedskreftene skal få forme vårt samfunn.

Velger vi så snevre egeninteresser eller solidaritet? Velger vi å støtte dem som har minst, de som ikke har jobb i morgen 2. mai, og de som føler utrygghet for arbeid og inntekt? Eller velger vi som trollet i Peer Gynt å være oss selv nok? Vi
165 må velge ansvar og fordeling, verdier som ikke kan måles i kroner og øre. Dette gjelder ikke bare fordeling mellom grupper i vårt eget land, men også vårt forhold til den tredje verden og til kommende generasjoner.

Sterke krefter arbeider for at vi skal «modnes» - innse at vi må med i EF-unionen, den nye statsdannelsen i Europa. Ja, nå trappes kampen opp. Jo
170 sterkere EF-motstanden blir, desto simplere angrep. AUFs leder Turid Birkeland har sagt om dette arrangementet at hun «synes det er kjempetrist at en person - Anne Enger Lahnstein - som står for det mest nasjonalistiske i norsk politikk, skal være taler på en dag som markerer internasjonal solidaritet!» Dette
175 er en arrogant og nedlatende holdning til meg og det jeg står for. Det tåler jeg. Men ikke bare det: Dette er respektløst overfor de som står bak dagens 1. mai-arrangement i Kragerø. Og Turid Birkeland brennemerker på denne måten også ca. halvparten av velgerne i eget parti. Ap-folk som sammen med svært mange andre slett ikke tror at de frie markedskreftene i EF-unionen er svaret på behovet
180 for internasjonal solidaritet. At hun tør!

Påstandene om at vi vil «isolere» Norge, at vi er imot samarbeid i Europa, og at vi ikke kjenner våre internasjonale forpliktelser, er like meningsløse nå i 1991 som i 1972. Selvtendighet betyr ikke isolasjon. Nasjonal råderett har aldri vært
185 noe stengsel mot internasjonalt samarbeid. EF-tilhengerne har en visjon om

«det grenseløse Europa», tuftet på overnasjonalitet. Vår visjon for Europa er annerledes: Jeg ser for meg et nært og forpliktende samarbeid mellom selvstendige nasjoner, et «fedrelandenes Europa» som alternativ til en europeisk union basert på EFs fire friheter.

Sentrale Ap-folk har tydeligvis en visjon om Europa hvor de sosialdemokratiske idealer skal få gjennomslag - en vil påvirke EF innenfra. Men her er det noe som ikke stemmer! For de mest liberalistiske kreftene i vårt land har samme mål! Hør bare hva ledelsen i Fremskrittspartiet ved Pål Atle Skjervengen sier: «Den politiske, ideologiske og økonomiske ramme rundt EF er helt i tråd med Fremskrittspartiets mål.» Nettopp! Jeg forstår Fremskrittspartiet, men jeg forstår ikke dem i Arbeiderpartiet som ser EF som en mulighet til å realisere sosialdemokratiske idealer som solidaritet, rettferdighet og likhet.

Meningsmålinger tyder på at EF-motstanden er sterk. Allikevel! Det er foruroligende at et klart flertall tror at Norge en gang blir medlem i EF. Hva er dette for slags holdning? Er det Turid Birkeland og hennes likesinnede som lykkes? Nei! Mener vi at Norge ikke bør bli medlem i EF, ja, så kan vi hindre det! Vi har folkestyre i landet. Vi skal ha en folkeavstemning om et eventuelt EF-medlemskap. Da teller Gro og Kaci sine stemmer like mye som din og min. Har vi tro på folkestyre og folkemakt, må vi også tro at det norske folk skal makte å slå ring om den sjølråderetten vi forsvarte i 1972.

Kilde

Anne Enger Lahnstein: Grønn dame, rød klut. Oslo 2001, s. 155-160.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/var-visjon-for-europa>